

Revista periòdica
N. 65 • Primavera de 2016

www.entrepobles.org

entrepobles

cooperació poble a poble

Hondures: «Patim les conseqüències del cop d'estat»

TTIP, CETA i TISA, amenaça als drets i a la sobirania local

Mama Yacu

HONDURES

«Patim les conseqüències del cop d'estat»

Entrevista a Berta Zuñiga per Jordi de Miguel Capell per Directa

S U M A R I

«Patim les conseqüències del cop d'estat»	2
L'extrema dreta en temps del radicalisme neoliberal	4
Per les rebel·lies de les dones indígenes	6
TTIP, CETA i TISA: amenaça als drets i a la sobirania local	8
Com donar suport al tancament dels CIE des de les nostres ciutats	11
'Hija de la laguna'. La gira	14
Mama Yacu	16
Dones a les 'maras'	18

EDITA
Entrepobles
Associació declarada
d'utilitat pública UP-78093-SD

MAQUETACIÓ I IMPRESSIÓ
Esteva&Estevão

DIPÒSIT LEGAL
B-21094-89

Entrepobles no s'identifica necessàriament amb les opinions expressades en aquest butlletí

Foto de coberta:
© Cesario Padilla

Impressiona l'enteresa amb què parla. Té només 25 anys, no ha dormit ni quatre hores, però enumera amb rotunditat les raons per les quals la seva mare va ser assassinada després d'una lluita sense treva contra l'empresa energètica DESA. Impossible no pensar en l'herència, la Berta Zuñiga Cáceres és, com la seva mare, membre del Consell Cívic d'Organitzacions Populars i Indígenes d'Hondures (COPINH), una de les organitzacions més perseguida després del cop d'estat de l'any 2009. És a Europa per denunciar la implicació d'institucions i bancs europeus al projecte hidroelèctric d'Aigua Zarca i per reclamar una investigació independent del cas.

Quines són les irregularitats més grans que vostès denuncien a la investigació de l'assassinat de la seva mare?

La més greu és que se'ns ha exclòs a les víctimes del procés d'investigació: s'ha declarat secret sense cap base legal. Enfrontar un assassinat violent i no saber res de la investigació suposa revictimitzar la nostra condició. No entenem per què el govern no vol tenir un canal d'interlocució amb nosaltres. A més, se'ns ha negat la participació d'un metge forense (la doctora que feu l'autòpsia a ma mare no ho era). Al Gustavo Castro [ferit a l'atac] no li donaren còpia dels testimonis, digué que hi havia espais en blanc que podien alterar-se amb posterioritat. Tenim por que tot sigui un muntatge.

Què canviaria si el govern acceptés una investigació per part de la Cort Interamericana de Drets Humans (CIDH)?

Permetria que la investigació fos independent i fiable. La CIDH ja feu pública la seva disposició de formar i pagar un equip d'investigació. Fins i tot ja tenim un perfil de persones de disciplines diverses que podrien participar i que són disponibles: l'equip forense guatemalenc, l'equip argentí, algunes persones que estigueren a Ayotzinapa, fins i tot l'exfiscal guatemalenc Claudia Paz y Paz, que és una persona molt coneguda.

Creuen que el govern és tan culpable com la DESA?

Sí. Nosaltres responsabilitzen el govern, en primer lloc, perquè tenia l'obligació de protegir-la. I aquesta negligència ja pot ser elevada a una cort internacional. No ho feu. Fins i tot el Secretari de Seguretat digué que la meua mare no corria tant de perill. Li

assignaren unes mesures cautelars ridícules: rondes de patrulles tres cops a la setmana (el dia que l'assassinaren no li corresponia); protecció policial quan viatjava a les comunitats afectades (per part dels mateixos policies que havien protegit a l'empresa i que declaraven que els importaven ben poc els drets humans); dues càmeres que no funcionaven a la seva oficina... El govern és còmplice de l'empresa, sempre ha resguardat els seus interessos. Òbviament ma mare no confiava ni en la policia, ni en el govern, que tenia denúncies sobre l'empresa i mai va fer res.

Què té a veure tot això amb el cop d'estat de 2009?

Ara patim les conseqüències del cop d'estat. La primera cosa que instal·là el cop fou l'aprofundiment d'un model extractivista que ofería el país a empreses nacionals i internacionals: el setembre de 2010, en un sol decret, s'atorgaren 240 concessions per hidroelèctriques i 850 per mineria. Nosaltres denunciarem 49 dels 51 projectes localitzats a la regió lenca. El cop també instal·là uns sistemes repressius que ha crescut al llarg dels anys i un clima de violència que no es pot explicar només amb el narcotràfic. S'ha utilitzat la violència per justificar una presència militar molt important als territoris en conflicte, on els camperols lluiten davant els terratinents i empresaris més grans d'Hondures. I no va ser només això: amb el cop també es destituïren fiscals incòmodes, es creà la Llei d'escoltes, es modificà la Llei de pesca...

Sovint els mitjans defineixen a la seva mare com a «ambientalista», però la seva lluita anava més enllà, ja era senyalada des del mateix moment del cop d'estat.

La meva mare tenia una postura molt clara respecte a la lluita antisistèmica. No és només un tema mediambiental; té a veure amb el territori, amb els béns comuns naturals, amb una cosmovisió diferent que qüestiona una única manera de viure, feta a partir del consumisme, la desigualtat i l'empobriment. Els pobles indígenes proposen una alternativa anti-capitalista que entén que els recursos naturals són bàsics per la vida. Ella s'oposà al cop d'estat perquè entenia allò que realment significava. No es tractava només de treure un president que havia assolit alguns avenços. Des del cop comença a funcionar un estat que garanteix la inversió privada, però que és incapaç de garantir drets socials com la salut, l'educació i l'habitatge. Hondures no sembla un estat tan debilitat com diuen: fa les coses molt ben fetes per a certs sectors.

Al projecte hidroelèctric d'Aigua Zarca, hi ha interessos particulars de militars?

Sabem que entre els amos hi ha la família Atala, molt poderosa al país, i que el gerent de l'empresa, David Castillo, és un home de la Intel·ligència militar que estudià a West Point, amb vincles amb la institució militar i la secretaria de seguretat. Però no sabem res més amb certesa. Una setmana i mitja abans de l'assassinat, la meva mare demanà a la Cambra de Comerç la identitat dels accionistes de DESA, però li denegaren la sol·licitud.

Després de l'assassinat posterior del Nelson García, també company del COPINH, els finançadors Finn Fund (Finlàndia) i FMO (Holanda) comunicaren que suspènien les operacions i els desemborsaments al país. Com valoreu aquestes mesures?

Ja que tenien informes previs del conflicte, ens sembla lamentable que haguessin de morir cinc persones per anunciar una suspensió temporal del projecte. Nosaltres els demanarem la suspensió definitiva. Ells continuen justificant que fan les coses ben fetes, quan treballen amb una empresa vinculada a la corrupció i la violència. És inad-

missible, cal que es retirin. Són bancs amb moltes accions de l'estat, per la qual cosa els governs d'Holanda i de Finlàndia també són assenyalats. Per això ens han rebut als seus ministeris d'exterior, perquè ja estan vinculats d'alguna manera. Els governs haurien d'assumir les conseqüències de les polítiques dels seus bancs i d'haver fet inversions a un país on pràcticament no hi ha estat de dret.

Què esperen dels moviments socials i de les institucions que han visitat aquests dies?

Cridem a la solidaritat, a sostenir la pressió envers el president d'Hondures, que és qui té el poder de demanar una comissió independent per investigar el cas, i envers els bancs europeus involucrats en el projecte d'Aigua Zarca: l'empresa no ha aturat ni un sol dia la construcció de la presa, si més no l'ha intensificat. El nostre objectiu és marcar un precedent de justícia a un país on abunda la impunitat, on l'estat actua en favor de qui no ha d'actuar. Però també volem marcar un precedent de justícia, de com no ha de fer les coses un banc que parla de desenvolupament sostenible i de rebuig a la violència. Si l'estat hagués actuat a temps, si els bancs no haguessin finançat un projecte que evidentment ocasionava problemes, res d'això no hagués passat. Allò més important és transcendir els límits d'un estat ineficient perquè la justícia arribi per altres vies. No cansar-se, mai rendir-se ni sotmetre's. ■

Miguel López (Directa)

Allò més important és transcendir els límits d'un estat ineficient perquè la justícia arribi per altres vies. No cansar-se, mai rendir-se ni sotmetre's

HONDURES

L'extrema dreta en temps del radicalisme neoliberal

Ismael Moreno – S. J.

Més d'un quart de segle enrere els neoliberals impulsaren el seu model sense tenir en compte els militars. No els necessitaven perquè era una despesa onerosa, i perquè tampoc en aquell moment eren d'interès per al govern dels Estats Units. Avui, els militars han estat convocats de nou com a factor decisiu per sostenir un model que és víctima dels seus subproductes de violència i de desigualtat que és el que més ha vessat a la copa promesa dels embassaments.

Un govern que representa l'aliança econòmica, productiva, financera i inversionista de les multinacionals amb l'elit neoliberal local

En aquesta etapa de radicalització, el model necessita autoritarismes per sostenir-se. El govern de Juan Horlando Hernández encaixa amb aquestes necessitats neoliberals. Encarna un règim polític que com a mínim es defineix a partir dels cinc factors següents íntimament vinculats i retroalimentats:

els seus guanys, el seu poder, la seva estabilitat i la seva pròpia existència. A la societat violenta, inestable, insegura, deteriorada, institucionalment col·lapsada com la hondurenya, cap guany i cap interès neoliberal podrien sostenir-se sense la inversió en militarització i en repressió.

3. Un govern amb un tret important de

1. Un govern que representa l'aliança econòmica, productiva, financera i inversionista de les multinacionals amb l'elit neoliberal local. Dit d'una manera senzilla, és el govern qui representa els interessos dels sectors més rics, i políticament de l'extrema dreta tant nacional com internacional.
2. Un govern autoritari amb un fort sosteniment militarista, sense el qual els neoliberals posarien en risc les seves inversions,

caritat social, d'inversions en programes d'assistència adreçats a la gent més pobre, primordialment a la gent empobrida afí al Partit Nacional en el poder o que es susceptible de convertir en vots la seva gratitud al govern pels favors rebuts. El govern ha constituït el Ministeri d'Inclusió Social amb seu a la Casa Presidencial i sota el maneig directe del president on es manegen desenes de programes d'as-

sistència social. L'any passat la cartera d'aquest Ministeri augmentà en un 446% en relació amb l'any anterior. Si té una àmplia base de gent empobrida rebent ajudes assistencials, el govern resol les demandes immediates urgents, substituint d'aquesta manera les polítiques públiques de gran abast, al mateix temps que conforma un bloc important per sostenir la seva base de suport, com a vot dur de cara al seu objectiu polític de reelegir-se per al període següent. I de la mateixa manera, amb ajudes assistencials, molta gent pobra es converteix en defensora del govern que representa els interessos de la gent més rica.

4. Un govern amb un aparell propagandístic o de publicitat poderós. A la Casa presidencial resideix l'oficina d'Estratègia de Comunicació on es prenen les decisions orientades a elevar el perfil del president amb propòsits continuistes. I des d'aquesta oficina es defineixen les inversions als mitjans de comunicació corporatius i els xantatges publicitaris amb aquells mitjans que necessiten finançament però que no acaben d'alinejar-se a favor de les campanyes oficials del govern. Compten amb empreses de televisió o emissores de ràdio que en el període actual obtenen els seus ingressos en un setanta per cent de la publicitat del govern, o que paguen el

deute públic o els impostos mitjançant la publicitat al govern. Es tracta d'un pacte mediàtic entre el govern i els propietaris dels mitjans de comunicació corporatius. D'aquesta manera assoleixen dos objectius: d'una banda, el nom del president amb els seus èxits apareix permanentment a la majoria de mitjans; i de l'altra, el govern aconsegueix un control mediàtic, etzibant un cop frontal a la llibertat d'expressió.

5. El govern compta amb un suport diví. El president afirma que ha rebut un mandat diví per ser en aquest lloc des que era petit. «Jo vaig rebre una crida des de que anava descalç, Déu em sosté on sóc i només ell em pot fer fora». Existeix una forta tendència a convertir l'Estat –legalment laic– en un Estat confessional, a on tot passa per pràctiques i missatges religiosos carregats de fanatisme. Per això, el govern a invertit amb molt força en els lideratges tant de l'Església catòlica com dels pastors de la multitud d'esglésies evangèliques de tendència neopentecostal. Cap jerarquia establerta al país té capacitat per fer crítiques fermes al govern ja que han estat afavorides amb diverses prebendes i almoines. Almoines que en ocasions representen desenes de milions de dòlars per a activitats educatives i de comunicació i per a la construcció de temples o per ajudes als pobres sota la discreció de les jerarquies.

Aquest context de radicalismes neoliberals amb èmfasi en les inversions extractivistes i amb trets d'autoritarismes militars explica assassinats com el de la reconeguda líder Berta Cáceres i de moltes altres persones compromeses en la defensa dels béns naturals i dels drets humans, i en oposició als projectes extractius nacionals i transnacionals. També explica, la indefensió en què realitzen la seva feina els defensors dels drets humans, periodistes, organitzacions i dirigents populars de base.

De la mateixa manera, aquest radicalisme extrem del neoliberalisme és una oportunitat per enfortir l'articulació dels diferents sectors del moviment social i popular, no només per defensar els seus drets sinó també per dissenyar una proposta nacional alternativa des de la lluita per la sobirania popular i nacional. És un període de moltes amenaces, però també una ocasió privilegiada per posar en marxa una proposta de Sobirania popular articulada amb la solidaritat internacional. ■

Aquest context de radicalismes neoliberals amb èmfasi en les inversions extractivistes i amb trets d'autoritarismes militars explica assassinats com el de la reconeguda líder Berta Cáceres i de moltes altres persones compromeses en la defensa dels béns naturals i dels drets humans

Per les rebel·lies de les dones indígenes*

Comissió de feminismes d'Entrepobles/Entrepueblos/Herriarte/Entrepobos

*Berta Cáceres, companya de somnis,
germana d'esperances. Les flors
de la resistència mai no moren!*

A tot el món el 8 de març Dia Internacional de les Dones, des de fa més d'un segle, les feministes sortim al carrer per exigir i defensar els nostres drets, però sobretot per la construcció de transformacions socials que posin al centre la sostenibilitat de la vida de les persones i del planeta.

*Sens dubte
perdem un dels
referents ètics
més estimats en
el nostre camí
en la solidaritat
internacional*

Les feministes d'Entrepobles, en aquesta ocasió, volem visibilitzar la nostra ràbia i indignació, volem denunciar internacionalment els assassinats, la persecució i la violència exercida sobre milers i milers de defensores de la vida, del medi ambient, a països on les empreses transnacionals extractives, hidroelèctriques o del sector agroindustrial tenen interessos, sovint en connivència amb els poders polítics

i econòmics dels mateixos països. Moltes d'aquestes defensores són amigues, companyes de somnis i germanes d'esperances.

La tarda del 3 de març rebíem la notícia trista de l'assassinat d'una amiga. «¡L'han assassinada mentre dormia, mentre somniava els nostres mateixos somnis!» Berta Cáceres, líder indígena, representant del Consell Cívic d'Organitzacions Populars i Indígenes d'Hondures (COPINH), fou assassinada de matinada, mentre dormia a casa seva a La Esperança, Intibucà, a uns 188 km de Tegucigalpa, a mans d'homes armats «desconeguts».

Les circumstàncies de la seva mort es produeixen enmig de la llarga, dura i silenciada lluita del poble Lenca contra la instal·lació del projecte hidroelèctric Aigua Zarca al riu Gualcarque.

A més de ser una defensora dels drets del moviment camperol i indígena hondureny, la Berta Cáceres, ha estat una destacada i inspiradora lluitadora social, a nivell regional i continental, en defensa de la justícia social i ambiental, en particular en la resis-

tència davant dels megaprojectes miners i hidroelèctrics i contra les bases militars.

L'enorme generositat de la Berta Cáceres en el compromís rebel, solidari, activista, feminista, l'havia dut a ser una de les veus més clares i valents en la defensa dels pobles indígenes, camperols, de les dones, de tots els sectors socials més desfavorits i de la natura. Sens dubte perdem un dels referents ètics més estimats en el nostre camí en la solidaritat internacional. Ens sumem a les moltes organitzacions i activistes de tot el món que s'han solidaritzat amb la família de la Berta, amb els seus companys i companyes de COPINH, de la Xarxa Nacional de Defensores de Drets Humans i amb totes les organitzacions hondurenyes que continuen defenent els drets humans i els territoris.

La Nélida Ayay i la Máxima Acuña són altres exemples de dones protagonistes de la resistència davant la imposició dels projectes miners a la zona de Cajamarca, al Perú. Decidides a defensar a la Mare Terra i a la Mare Aigua, com altres dones indígenes, parlen amb la Natura, amb l'aigua o Mama

* Comunicat publicat davant el 8 de març per l'assassinat de Berta Cáceres.

Yacu, davant el perill que corre de ser destruïda a canvi de l'or.

Elles han apostat, amb valentia, per una vida digna i per la defensa dels béns comuns. Com moltes defensores, han arriscat la seva vida, han patit violència, algunes violència sexual, intimidacions, desestabilització del seu entorn afectiu i familiar més íntim. També han de fer front a processos judicials abusius, per defensar una vida digna i sobirana, basada en la sostenibilitat, allunyada d'aquest sistema capitalista i patriarcal globalitzat i dominant, que atorga cada vegada més poder a les empreses transnacional i extractivistes.

Aquest sistema debilita també la funció garantista de drets dels estats, desenvolupant legislacions i procediments de control social i limitació de la llibertat d'expressió i reivindicació, que comporten una tendència creixent de repressió i violència, amb forts vulneracions de drets. D'aquesta manera es creen situacions que impedeixen l'anàlisi crítica i la denúncia dels impactes sobre les dones: desplaçaments, criminalització, desaparicions, empobriment, marginació i violència.

En molts països del Sud Global i particularment a Amèrica Llatina han augmentat les agressions, les amenaces i la criminalització de les defensores de DDHH, de tots els moviments socials, també dels moviments feministes.

Es viu un escenari de confrontació entre l'acumulació de la riquesa i la cura de la vida, que té fortes implicacions de gènere, ja que els mercats especulatius de matèries primeres, els fons d'inversió, l'extractivisme, els paradisos fiscals, les polítiques de lliure comerç, etc., provoquen cada cop més el que des dels feminismes coneixem com a «conflicte entre el capital i la vida» que implica un conjunt de dimensions: ecològica, de reproducció social, de cures, de salut, de representació política.

Davant tot això i juntament amb elles, exigim que es posi fre a la impunitat de les transnacionals, que s'asseguri l'accés a la justícia per a totes les dones agredides per defensar els drets humans. Compartim i donem suport a la seva exigència ferma de ser protagonistes en el procés de diàleg i construcció de la pau.

- Que acabi la impunitat i que s'investigui l'assassinat de la Berta Cáceres i de totes les companyes i companys que han lluitat per la justícia social i el medi ambient.
- Que se suspenguin tots els projectes denunciats pels defensors de drets humans.
- La suspensió de les inversions i del finançament proporcionats per les empreses i les Institucions Financeres Internacionals, als projectes on es denuncien violacions dels DDHH

Per tot això, mantenim el nostre compromís amb les xarxes feministes, teixint vincles per mantenir la lluita de resistència, per abordar els canvis socials que enforteixen la solidaritat, i per fer de la cura entre nosaltres i les companyes en altres moviments socials un principi fonamental, referent de valors ètics i acció política per la llibertat, la vida, l'equitat, la pau i la sostenibilitat.

La fortalesa de la solidaritat i de les rebel·lies de les dones ha donat els seus fruits positius en la condemna històrica per violència sexual i assassinat de dones maies. El primer judici per crims sexuals durant la guerra civil de Guatemala ha culminat, més de 30 anys després dels fets, en penes elevades per a dos militars. La violència sexual i altres atrocitats es repetiren a tot el territori nacional, també al voltant del destacament de Sepur Zarco. Les dones queqchí d'aquesta comunitat caribenya decidiren trencar el silenci i buscar justícia. I ho han fet en comunitat, donant-se suport unes dones a les altres en un exemple de solidaritat i valentia extraordinàries. ■

*Mantenim
el nostre
compromís
amb les xarxes
feministes,
teixint vincles
per mantenir
la lluita de
resistència, per
abordar els
canvis socials
que enforteixen
la solidaritat*

*Despertem, despertem humanitat!,
ja no tenim temps! Les nostres consciències
seran sacsejades només pel fet de contemplar
l'autodestrucció, basada en la depredació
capitalista, racista i patriarcalal*
Berta Càceres

Berta Viu! La lluita continua i continua #JusticiaParaBerta

TTIP, CETA i TISA: amenança als drets i a la sobirania local

Alex Guillamón

A les darreres dècades s'ha instaurat al món tota una xarxa d'acords de lliure comerç. Actualment, són més de dos mil els acords i tractats en diferents matèries i entre diferents països amb l'objectiu de prioritzar els drets de les grans empreses multinacionals i disminuir al màxim llurs obligacions. Però del que es tracta ara és d'un abast molt més gran: el que s'ha definit com a «tractats de tercera generació».

*Es tracta del
tercer intent
de formalitzar
una proposta de
governabilitat
de l'economia
i la societat
globals a mida
dels grans poders
econòmics i
financers,
i passant per
sobre dels drets
de les persones i
de les sobirania
dels pobles*

Al mateix temps que el Tractat Transatlàntic de Comerç i Inversió Unió Europea-EUA (TTIP), ja s'ha arribat a un acord d'un germà bessó, el Tractat Transpacífic (TPP) entre els EUA, Canadà, Mèxic, Perú, Xile, Japó, Malàisia, Singapur, Brunei, Vietnam, Austràlia i Nova Zelanda, i s'està negociant el tractat sobre Comercialització dels serveis (TISA), del qual formarien part bàsicament el conjunt de membres dels dos anteriors, més altres com Turquia, Israel, Pakistan o Suïssa. En paral·lel la Unió Europea està tancant també un acord de lliure comerç amb Canadà (CETA).

Es tracta del tercer intent de formalitzar una proposta de governabilitat de l'economia i la societat globals a mida dels grans poders econòmics i financers, i passant per sobre dels drets de les persones i de les sobirania dels pobles.

Primer fou la proposta de l'Acord Multilateral d'Inversions (AMI). Si entrem a la wikipedia podem llegir això sobre l'AMI: «és el nom del tractat comercial que pretengué dotar les empreses de més drets i menys deures quan invertissin a l'estranger. L'acord es va negociar fins a l'octubre de 1998 i hauria d'haver estat adoptat per l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) i per l'Organització Mundial del Comerç (OMC) per tal d'esdevenir així en el marc estàndard internacional sobre inversions. Tanmateix, les negociacions s'aturaren per les protestes mundials del 1998. En tot cas, es tractà d'alguna cosa més que d'una declaració d'intencions, que es podia reprendre de manera més o menys vetllada quan es donés un context més propici».

El fracàs de l'AMI feu traslladar la proposta a l'emparedat de l'Organització Mundial del Comerç. Des de Seattle (1999) a Can-

cun (2003) es produí aquest segon intent de constituir una arquitectura de governabilitat global fonamentada en el dret al lucre. Però les mobilitzacions del moviment anti-globalització emergent als carrers i, sobre tot, la resistència dels anomenats BRICS (Brasil, Rússia, Índia, Xina i Sud-àfrica) i altres països del Sud, el portaren a un carreró sense sortida.

Ara, amb els esmentats tractats de tercera generació, com el TTIP, ens trobem amb un nou intent de reprendre aquesta agenda de governabilitat global per part de les multinacionals. D'una banda, el rerefons de la crisi econòmic-financera del 2008 crea el «context més propici» del què parlava la Wikipedia. D'altra banda apresada la lliçó sobre la dificultat d'imposar universalment la proposta d'un sol cop, s'intenta construir per peces. Amb l'aprovació del TTIP, el TPP, el TISA i CETA es crearia un sistema articulat d'institucions i normes internacionals que englobaria a les potències econòmiques «tradicionals» (EUA, Europa, Japó) i els seus aliats, i podria acabar imposant aquestes normes a la resta del món.

Un cop als drets, a la sobirania i l'economia local

En aquestes mateixes pàgines hem parlat de tots els aspectes de la vida econòmica, social, ambiental, de salut, laboral, informàtica, alimentària, que afectarien el TTIP i tots aquests tractats amb la seva tendència progressiva a la rebaixa de les regulacions. Ens interessa subratllar aquí que aquestes regulacions de què parlem, no són més que les normes tímides i límits a l'afany de lucre, que durant dècades hem anat conquerint per defensar els drets de la ciutadania en tots aquests àmbits, així com per preservar el nostre medi ambient i el de les generacions

Un dels objectius més clars i directes de tractats com el TTIP seria la ruptura dels espais d'aliança entre l'economia social i les polítiques públiques adreçades al desenvolupament local

futures. Per exemple, el salari mínim, des del punt de vista d'una empresa, és una norma que condiciona la seva política de personal, des del punt de vista dels treballadors i les treballadores és un dret.

Però el TTIP també castigarà durament a una gran majoria d'empreses petites i mitjanes de tot tipus. La Comissió Europea promet grans expectatives per les petites empreses que exporten als EUA, però oculta que aquestes no arriben ni a l'1% d'aquest sector al nostre país. I tampoc no parla de les conseqüències que tindrà per la resta, pel teixit econòmic i social local (pagesia, el petit comerç, empreses de serveis, i un llarg etc.) per causa del *dumping* social que els tractats permetran a les grans multinacionals en el nostre espai econòmic.

L'economia social ha demostrat la seva funció de protecció mútua, sosteniment i creació de llocs de treball, fins i tot en contextos socials on els efectes devastadors de la crisi han tancat totes les portes als sectors més desfavorits. Però la imposició d'aquests tractats tindria repercussions severes sobre tot el que hem construït des de fa dècades des de sota, des de la solidaritat, la cooperació, la innovació social, la proximitat, la sostenibilitat, la comunitat, la producció i el consum responsables, les finances ètiques, la democràcia econòmica i la integració de la cura de les persones a l'economia.

Un dels objectius més clars i directes de tractats com el TTIP seria la ruptura dels

espais d'aliança entre l'economia social i les polítiques públiques adreçades al desenvolupament local. En l'actual context polític en què la reacció social davant les polítiques d'austeritat neoliberal ha permès continuar construint economia social i solidària i, al mateix temps, obrir nous espais polítics per defensar el bé comú, els drets de la gent i el medi ambient, el TTIP impedirà i/o revertirà tots aquests processos. Lligarà de mans a les administracions locals per:

- Fer polítiques actives mitjançant la compra i la contractació públiques socialment i ambientalment responsables.
- Promoure l'agricultura ecològica i de proximitat, mantenir les denominacions d'origen i protegir el territori.
- Defendrer els drets laborals, la negociació col·lectiva i la no discriminació de les dones en la contractació pública.
- Protegir les poblacions vulnerables davant la pobresa energètica, d'habitatge o alimentària i evitar que la cura de la població vulnerable es descarregui sobre les llars, i especialment en les dones.
- Garantir tot tipus de serveis públics, inclosos els de la cura de les persones, davant l'entrada de grans empreses amb el lucre com a màxim objectiu.
- Revertir la privatització de serveis públics.
- Protegir la gestió col·lectiva dels béns comuns, tant els físics com els intel·lectuals.

*En aquest camí
necessitarem
reunir tota la
força social
per detenir
aquest assalt a
la democràcia,
la sobirania
popular, els drets
de les persones
i el futur del
planeta*

En altres paraules, les administracions públiques perdran els instruments polítics, jurídics i econòmics, ja molt minsos últimament, que els permeten atendre les demandes i els drets de la ciutadania, dels diferents actors socials i econòmics del territori.

Per tot això, després de la recollida de més de 3.400.000 firmes amb la Iniciativa Ciutadana Europea que demana la suspensió del procés de negociació del TTIP, el CETA i el TISA, un altre dels objectius del moviment europeu contra els tractats ha estat el de promoure la revolta del municipalisme i de les institucions descentralitzades. En poc més d'un any s'ha expandit per tot Europa la taca d'oli del municipis lliures de TTIP: Munic, Bremen, Colònia, Düsseldorf, Potsdam, Dresden, Lió, Burdeus, Grenoble, Milà, Viena, Linz, Graz, Brussel·les, Anderlecht, Lieja, Amsterdam, Edimburg, Glasgow, Lancaster, Newcastle, Sheffield, Cambridge, Oxford, Southampton, Ginebra, Barcelona, Santiago, Sevilla... la primera trobada de municipis i regions que tingué lloc el 21 i 22 d'abril a Barcelona, ha aprovat una declaració i la proposta d'extendre la taca i fer front comú per fer-se sentir davant les institucions europees. La pròxima trobada serà a Grenoble.

Abans cal aturar l'acord Unió Europea-Canadà

Però el moviment contra aquests tractats de «tercera generació» té un repte impor-

tant per enguany: detenir el CETA, el tractat entre la Unió Europea i Canadà. Els defensors del TTIP argumenten que no es pot criticar allò que no es coneix i que cal que esperem a que acabin les negociacions i a que coneguem el text de l'acord per parlar. Obliden, en canvi, que des de fa un any i mig ja tenim al nostre abast el text acabat i publicat del CETA. Cal tenir en compte que el CETA és altament rellevant no només pel que suposa en ell mateix, sinó perquè es tracta del primer d'aquests grans tractats de tercera generació i, sobre tot, perquè encara que sigui un acord només amb Canadà, obrirà les portes a la possibilitat de que els Estats europeus siguin demandats per qualsevol de les moltes multinacionals dels EUA que tenen o obriran delegació en aquest país.

Malgrat tot, des d'octubre de 2014, encara cap govern no ha considerat la necessitat d'informar a la ciutadania, i específicament als sectors socials i econòmics implicats, sobre les implicacions del que ja s'ha negociat. I només això, sinó que ara les institucions europees mantenen encara l'escandalosa ambigüitat sobre la qualificació d'aquests tractats com a *tractats mixtes*. És a dir, encara neguen l'evidència de que són tractats que involucren competències no només de la Unió Europea, sinó també dels Estats membres i, per tant, cal que siguin ratificats per tots els estats. En tractats d'importància menor com, per exemple, el de Colòmbia, no es planteja cap dubte que eren mixtes. Tot això demostra que, malgrat la propaganda oficial, hi ha un interès gran per tal d'evitar el debat polític i la decisió democràtica.

Mentre a altres països com Alemanya, Àustria o França el TTIP s'ha convertit en objecte de debat públic i polític, o diferents institucions, organitzacions empresarials, mitjans de comunicació, etc. han aconseguit treure a la llum un debat que es volia amagar, al nostre país el qüestionament al TTIP és encara cosa dels moviments socials i les entitats ciutadanes.

Davant el secretisme i l'ocultació de les negociacions, la ciutadania ens hem hagut d'organitzar per construir una intel·ligència col·lectiva continental i transcontinental per respondre a aquest repte.

En aquest camí necessitarem reunir tota la força social per detenir aquest assalt a la democràcia, la sobirania popular, els drets de les persones i el futur del planeta. ■

DRETS HUMANS

Com donar suport al tancament dels CIE des de les nostres ciutats

Comissió «Ciutats lliures de CIE»

Després de tres anys de treball realitzat pels moviments socials i les diferents organitzacions de defensa dels Drets Humans en general, i dels drets de les persones migrants en particular, s'ha aconseguit visibilitzar la realitat dels Centres D'Internament d'Estrangers (d'ara endavant, CIE) i denunciar l'opacitat i la impunitat que els envolta. En aquest context arrencà a finals de 2015, la Campanya «Ciutats lliures de CIE».

Aquesta campanya consistí –i consisteix– en una acció de treball institucional en què es pretén que tant els governs municipals com autonòmics, acordin mocions o resolucions on es prengui partit per la realitat dels CIE i s'exigeixi al govern el seu tancament, així la fi de les deportacions, ja que són competència de l'Estat espanyol. No obstant això, també s'incorporen mesures en les quals sí que tenen competències o bé poden tenir una incidència major.

La lògica d'estendre la petició del tancament dels CIE va més enllà de tenir-ne un al mateix municipi o autonomia, ja que la influència afecta a totes les persones migrants independentment de si viuen prop d'un CIE o no; a més, els trasllats a CIE llunyans suposen nivells de vulnerabilitat més grans per a les persones migrants, atès que són allunyades del seu entorn, de les seves xarxes i d'on es duen a terme els seus procediments judicials.

Per això, s'han fet servir una sèrie d'arguments per donar suport als processos municipals i autonòmics de tancament dels CIE i de compliment del principi d'igualtat i de no discriminació entre totes les persones que viuen i resideixen al territori de l'Estat des d'una perspectiva multicausal i així, poder iniciar un camí ferm cap a un canvi de paradigma a les polítiques de migració, estrangeria i asil, un camí que permeti deixar d'entendre la immigració com un problema i passi a concebre-la com un dret, a més de com el que és: un fenomen social i complex, consubstancial a qualsevol època històrica.

La privació de llibertat per estada irregular als CIE confronta amb el dret a la llibertat i a la seguretat personals proclamats a l'article 3 de la Declaració Universal dels Drets Humans i a l'article 9 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics. En concret, la detenció al CIE ha estat denun-

ciada perquè es tracta d'una mesura legislativa desproporcionada i incompatible amb l'article 5 de la Convenció Internacional per l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial. Tanmateix, a l'Estat espanyol, la constitucionalitat de l'internament ha estat avalada pel Tribunal Constitucional, però condicionada a una sèrie de requisits d'excepcionalitat, control jurisdiccional i un suposat caràcter no penitenciari dels centres, que no es correspon amb la realitat.

El marc normatiu actual de la Unió Europea (d'ara endavant, UE) obliga a l'Estat a expulsar (o regularitzar) a les persones que es troben en situació irregular. Així ho estableix, efectivament, la Directiva 2008/115/CE del parlament Europeu i del Consell, de 16 de desembre de 2008, relativa a normes i procediments comuns als Estats membre pel retorn de les persones nacionals de tercers països en situació irregular (BOE número 348, de 24 de desembre de 2008), coneguda com a Directiva de Retorn. Però l'article 15.1 d'aquesta mateixa norma, quan regula l'internament previ a l'expulsió, d'una banda, exigeix que s'adoptin «amb eficàcia altres mesures suficients de caràcter menys coercitiu»; i, d'altra, disposa el seu caràcter potestatiu, en establir que «els Estats membre podran mantenir internats als nacionals de tercers països que siguin objecte de procediments de retorn».

Així, si bé és possible, no és en absolut obligatori que l'Estat espanyol o qualsevol altre Estat de la UE comptin amb cap CIE. Amb respecte escrupolós a la legislació europea vigent, demà, amb majoria social i voluntat política, es poden tancar tots els CIE existents al territori. Aquesta possibilitat esdevé obligació, quan es constata (1) que els CIE resulten ineficients i innecessaris des del punt de vista de la funció per a la qual foren creats; i (2) que als CIE espanyols es

La detenció al CIE ha estat denunciada perquè es tracta d'una mesura legislativa desproporcionada i incompatible amb l'article 5 de la Convenció Internacional per l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial

vulneren els drets més bàsics de les persones privades de llibertat.

(1) **El tancament al CIE és ineficient, no proporcional i innecessari.** Els CIE, a banda de ser espais que vulneren els drets humans, són dispositius que no compleixen la funció per la qual foren creats –l'internament com a mesura cautelar per assegurar la deportació–, ja que menys de la meitat de les persones que passen pels CIE de l'Estat espanyol són deportades. Així, els CIE esdevenen mecanismes de xantatge, eines

interior dels centres d'internament d'estrangers, aprovat per Reial Decret el 14 de març de 2014 (BOE número 64 de 15 de març de 2014). El reglament no ha dut cap tipus de millora a la garantia dels drets de les persones internes, entre d'altres raons, perquè no ha limitat l'ampli marge d'arbitrarietat atribuït als Directors dels CIE i perquè ha fet cas omís d'aspectes essencials que tractaven de garantir les resolucions dels diferents Jutjats de Control, no incorporant-los a la norma.

Fotopunto

Els CIE constitueixen espais opacs on no es garanteixen adequadament drets tan bàsics com la salut física i mental, l'educació o la identitat

de pressió i de manipulació per la població migrant que pateix l'amenaça permanent de l'internament a la seva vida quotidiana.

A tot això se suma la conveniència de tenir en compte els grans costos que es destinen a la detenció, l'internament i la deportació de persones migrants. El ministeri de l'Interior ha reconegut una despesa de 8.8 milions d'euros anuals destinats a la gestió dels CIE, al quals s'han de sumar els 11.985.000 euros pressupostats enguany per l'execució de vols macro de deportació. El cost mig per persona internada, malgrat no hi ha dades públiques, se situa en els 100 euros diaris, sense comptar el cost de les infraestructures, ni el del personal.

(2) **Vulneració de drets fonamentals.** Al marge de que la seva mateixa existència pot considerar-se contrària als Drets Humans, és evident que en aquests centres es violen sistemàticament els drets més bàsics de les persones privades de llibertat. Les vulneracions, tal i com ha reconegut el mateix Govern, no s'han aturat amb l'aprovació del Reglament 162/2014, pel qual es regula el reglament de funcionament i règim

Els CIE constitueixen espais opacs on no es garanteixen adequadament drets tan bàsics com la salut física i mental, l'educació o la identitat; però tampoc drets fonamentals com ara els drets a la vida personal i familiar, a la intimitat, a la integritat física, a l'accés a la justícia, o fins i tot, a la vida pròpia. Les persones privades de llibertat a un CIE, però també les del seu entorn –familiars, amiguets– pateixen una situació personal extremadament dolorosa. I aquest patiment, com també les vulneracions de drets, és més greu encara en el cas de les dones. Com afirma l'Associació per la Prevenció de la Tortura, les dones s'enfronten a una vulnerabilitat i risc més gran que els homes. S'ha provat que, entre les dones tancades als CIE, n'hi ha embarassades, víctimes del tràfic de persones, possibles sol·licitants de protecció internacional, o mares que, en ser expulsades, deixaran al territori de l'Estat a les seves filles i fills. També s'ha fet palès que les dones als CIE, lluny de rebre una atenció adequada a les seves circumstàncies, són objecte de discriminacions i abusos directes i indirectes.

Per acabar, no podem obviar la connexió que existeix entre l'ús de controls policials que es basen en perfils ètnics, l'internament al CIE, els vols de deportació i la pràctica d'expulsions sense les garanties jurídiques que calen, tant des de les comissaries condes dels CIE.

A l'Estat espanyol i a la UE, una de les actuacions que viola de manera directa el principi d'igualtat i de no discriminació és l'actuació policial basada en els perfils ètnics. La Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància del Consell d'Europa (ECRI, per les seves sigles en anglès) ha definit la realització de batudes per perfils racials com «l'ús per part de la policia, sense justificació objectiva i raonables, de criteris d'ètnia, de color, la llengua, la religió, la nacionalitat o l'origen nacional o ètnic per desenvolupar activitats de control, de vigilància o d'investigació». Aquestes batudes a l'espai públic o a les xarxes de transport són una de les portes d'entrada de les persones en situació irregular als CIE.

Els controls que es basen en perfils ètnics son il·legítims, discriminatoris, racistes i injustos; vulnereu drets fonamentals, atempten contra la dignitat, contra el dret a la lliure circulació de les persones i incompleixen els criteris fixats a la legalitat vigent, debilitant els principis de l'Estat de Dret. Els controls de segregació social, aixequen fronteres internes i potencien la diferenciació social entre la població autòctona i l'estrangera. Per això, generen un imaginari estigmatitzador que relaciona migració amb delinqüència, que presenta a la població migrada com a malfactora i enemiga, sempre sota sospita, originant xenofòbia i racisme social. L'alta freqüència dels controls reforça la sensació d'inseguretat i provoca una alarma social fabricada artificialment, que degrada la convivència i la cohesió social als barris.

Cal destacar que actualment la major part de les deportacions es duen a terme sense respectar el dret fonamental a la tutela judicial efectiva (article 25 CE), perquè el cos de la Policia Nacional duu a terme deportacions exprés en què les persones migrants són detingudes i retornades al seu país al voltant de les 72 hores d'una detenció a comissaria, sense avisar, en la major part dels casos, al seu representant legal i sense que es pugui realitzar una revisió jurisdiccional de l'ordre d'expulsió, que pot estar vigent des de fa anys, i desactualitzada.

Aquesta pràctica de deportacions exprés

es produeix amb una intensitat major quan el Ministeri de l'Interior o l'agència europea FRONTEX tenen previst llogar una avió «ad hoc» de deportació a un país determinat. La contractació d'aquests vols col·lectius de deportació fomenta els controls policials per perfil ètnic o racial (amb la finalitat d'omplir els avions), així les deportacions exprés sense les garanties que calen.

A més a més, als vols de deportació no es garanteixen els drets fonamentals de les persones deportades. La prova més evident és que el Protocol de Deportació del Ministeri de l'Interior, de l'any 2007, autoritza la sedació forçosa de les persones que seran deportades, així com la seva immobilització amb brides, cordes o manilles, i fins i tot camises de força.

Són els ajuntaments i els ens locals, en tant que espais polítics de proximitat entre la ciutadania i les institucions, qui han de fomentar el desenvolupament de la democràcia i de la igualtat en l'exercici dels drets, per això, tenint en compte els principis de proximitat i subsidiarietat, han de reclamar la garantia dels principis i els drets constitucionals i internacionals.

Enguany, 2016, hi ha municipis que continuen sumant-se a la Campanya Ciutats Lliures de CIE, on es condemnen les identificacions policials per perfil ètnic; es declara el territori propi com una zona lliure de CIE; s'instaura al Govern Central al tancament immediat del CIE més proper o de referència; es constitueixen comissions de seguiment permanent mentre es produeix el tancament; es promouen processos participatius per transformar els terrenys i els espais dels CIE en iniciatives de caràcter local o veïnal; es manifesta el compromís de treballar per l'eradicació del racisme a la seva ciutat i per garantir la igualtat de drets i oportunitats per tots els seus ciutadans i ciutadanes o s'exigeix al govern la fi de les deportacions exprés i del sistema de deportacions en general.

Actualment vivim un moment en què el tancament dels CIE no és més desitjable sinó possible. Per això, hem d'exercir com a ciutadania tots els mecanismes de pressió possibles. Des d'aquesta lògica, animem i donarem suport a totes les entitats locals i autonòmiques a sumar-se a aquesta Campanya. ■

Més informació a:

ciudadeslibresdecie.net • ciesno.wordpress.com

Mail: cies.no@gmail.com

*Enguany, 2016,
hi ha municipis
que continuen
sumant-se a
la Campanya
Ciutats Lliures
de CIE, on es
condemnem les
identificacions
policials per
perfil ètnic;
es declara el
territori propi
com una zona
lliure de CIE*

'Hija de la laguna'. La gira

Clara Ruíz i Olga Abad

Nélida Ayay Chilón, protagonista de *Hija de la laguna*, documental que fa un recorregut per la lluita en defensa de l'aigua, ens acompanyà en una gira de 15 dies per tota la geografia de l'Estat espanyol, transmetent-nos la lluita de les dones que, com ella, abracen i criden el seu amor envers la Mare Terra i la Mare Aigua.

El documental parla d'una lluita que recorre tota Amèrica Llatina, la de la defensa de l'aigua, que no fa més que contraposar dues formes de vida, la del model comunitarista-indígena i la del model extractivista-capitalista

El sorgiment de la idea

Entrepobles manté històricament relacions de solidaritat amb diferents organitzacions del sud, que treballen des de la comunicació com a eina per la transformació social, com ara la Fundació Luciérnaga a Centreamèrica.

Al Perú, col·laborem i acompanyem la feina d'organitzacions que lluiten per la defensa del seu territori, com l'Associació Guarango. L'any 2010 realitzarem una aportació solidària a la realització del documental *Operació diable*, que informava d'una operació d'assetjament i espionatge de l'empresa de seguretat contractada per l'empresa minera Yanacocha, en contra del Marco Arana i d'altres líders ambientalistes a Cajamarca.

Durant l'any 2015, diverses persones d'Entrepobles anaren al Perú, i realitzaren una visita a l'equip de Guarango. En aquells temps treballaven en un documental que volia visibilitzar la lluita de les dones per la defensa de les llacunes de Conga, a Cajamarca, però també el problema més ampli que genera l'activitat extractiva, des de la mirada de diferents actors.

Concretament, el documental parla d'una lluita que recorre tota Amèrica Llatina, la de la defensa de l'aigua, que no fa més que contraposar dues formes de vida, la del model comunitarista-indígena i la del model extractivista-capitalista, aquest darrer travessat per un consumisme desmesurat que només es pot mantenir amb una extracció de minerals i una despesa de recursos energètics intensives.

La narradora d'aquesta història que ens va commoure és la Nélida, una jove dels Andes que parla amb la naturalesa, amb els esperits de l'aigua, i usa les seves facultats per enfrontar-se a una empresa minera que amenaça amb destruir la llacuna que ella considera la seva mare. Justament sota de les llacunes, jau un ric dipòsit d'or que enfronta a les comunitats camperoles, que tenen por de quedar-se sense aigua, amb la

minera més gran de Sud-amèrica. Al documental, apareixen altres personatges com la Mxima Chaupe Acuña, qui s'ha negat a vendre la seva terra a l'empresa minera per a la construcció de dipòsits, i que acaba de ser guardonada amb el premi Goldman Environmental Prize, com a reconeixement de la seva lluita per la defensa del medi ambient.

En aquella visita, poguérem veure un primer tràiler de la pel·lícula, i pensàrem que podria ser una bona eina per a la sensibilització i la incidència sobre aquesta problemàtica a l'Est at espanyol, recordant-nos de l'experiència prèvia en la difusió de la pel·lícula *També la pluja* d'Icía Bollaín. En aquest període, també decidirem realitzar amb fons propis, una aportació simbòlica per a la culminació del documental.

La difusió de la pel·lícula al Perú

Durant l'any 2015 al Perú, després de la seva presentació al Festival Internacional de Lima i de l'estrena a sales, es donà l'oportunitat de donar suport a la difusió de 29.000 còpies mitjançant La república, un diari de tirada nacional. A més a més, s'elaborà un quadern amb informació complementària, que fou repartit juntament amb la pel·lícula.

Gràcies a alguns espais de coordinació mantinguts al Perú amb organitzacions aliades que acompanyen els i les defensores ambientals (Demus, Grufides, Coordinadora Nacional de Drets Humans i Pdtg), ens adonàrem que la projecció del documental a Cajamarca i al Perú, podia generar atacs mediàtics tant a Guarango, com als protagonistes, en especial a la Nélida, la protagonista, i a la seva família. Per aquest motiu, pensàrem conjuntament algunes estratègies per tal de preveure i mitigar el dany causat, tenint una cura especial amb l'entorn més proper als protagonistes. Fou important reflexionar col·lectivament sobre els impactes personals i familiars de visibilitzar-se a les lluites, sobre la nostra responsabilitat

com a organitzacions que acompanyem als i les defensores, entre altres temes.

Finalment, la pel·lícula tingué molt bona acollida, a mig matí s'havien esgotat a tots els quioscs de Lima, encara que també hi hagué atacs mediàtics per part de la premsa massiva i de l'empresa minera. Entre tant, ja anava prenent forma la idea de realitzar una gira de presentació de la pel·lícula a l'Estat espanyol.

Planificant la gira

L'octubre de 2015 el documental *Hija de la laguna* es presentà a la Seminci de Valladolid, amb la presència del director Ernesto Cabellos. Fou una oportunitat per conversar i coordinar-se amb la gent d'Entrepobles de Valladolid. A partir d'aquí, totes ens posàrem a coordinar i a treballar, des de les OT, a cada junta, des de l'oficina de Barcelona i al Perú. Calia quadrar dates, concretar llocs, precisar formats, sol·licitar la visa o elaborar materials per acompanyar la projecció, entre altres coses. Un cop definit que seria la Nélide Ayay, protagonista del documental, qui viatjaria a l'Estat espanyol a realitzar la gira de presentació, s'acceleraren els preparatius. Hi havia molt bona energia i expectatives per part de la gent d'Entrepobles a cada ciutat.

La gira

I finalment arribà el dia, i la Nélide volà per trobar-se amb la gent d'Entrepobles, en una gira de quasi tres setmanes per 11 ciutats, on les sales s'emplenaren i quedà gent sense entrar, on la presència de la Nélide al final de les projeccions generà molta emoció, on un públic més ampli es connectà amb la lluita de Cajamarca, per fer-la seva, però també es va relacionar amb cada lluita, a cada territori, en cadascun dels actes quotidians... Aquells dies, esdevingué un fet terrible: la nostra amiga i lluitadora Berta Cáceres fou assassinada per defensar els drets humans, la democràcia i el medi ambient. Ella ens acompanyà també a les presentacions, ja que era present als nostres caps i als nostres cors.

Les ciutats i OT que acolliren a la Nélide foren Vilafranca, Tarragona, Alacant, València, Burgos, Valladolid, Sevilla, Palma de Mallorca, Madrid i Toledo, es realitzà un treball coordinat amb altres organitzacions i col·lectius socials de cadascuna de les zones, aconseguint també la implicació de la comunitat peruana i llatina a cadascun dels llocs, amb un gran èxit d'assistència i d'interès per

la pel·lícula i pels temes que denuncia. Les presentacions estigueren carregades d'emoció, d'indignació i de solidaritat amb els i les defensores de Cajamarca.

I després què. Lliçons apreses

La Nélide retornà al Perú esgotada. A Lima, una delegació de persones amigues volguérem rebre-la quan arribà. La gira havia estat intensa, però hi havia una brillantor diferent als seus ulls, més món, més saviesa, i moltíssim agraïment cap a la nostra gent. Després d'uns dies a la seva terra, ens expliquen que la Nélide està més ferma en la seva lluita, en el seu compromís social i polític vers la seva gent, la seva terra, l'aigua, la vida.

Des de fa alguns anys, una de les nostres reflexions com a organització de solidaritat rau en la necessitat de disputar els sentits comuns d'un públic més ampli, per generar canvis realment transformadors a les nostres societats. Ens urgeix comunicar més i millor, transcendent els cercles dels qui ja estem convençuts que aquest món tal i com és, no és viable ni humà. És per això que experiències com la gira de *Hija de la laguna*, demostra que sí que es pot arribar a un públic més ampli, que sí que podem donar a conèixer les lluites que acompanyem, a les nostres organitzacions germanes i a nosaltres mateixes, i que podem fer-ho coordinant-nos des de les diferents OT, als països... Connectant-ho amb les nostres lluites.

Ens queda el repte d'asseure'ns a avaluar què férem bé i què poguérem fer millor, per incorporar aquestes pràctiques de comunicació, sensibilització i incidència amb el nostre segell propi, per un present i un futur on les relacions de solidaritat es transformen i necessiten sumar gent, energies, idees, lluites. ■

*Ens urgeix
comunicar
més i millor,
transcendent
els cercles dels
qui ja estem
convençuts que
aquest món tal
i com és, no és
viable ni humà*

DEFENSA DE L'AIGUA

Mama Yacu

Marcelino Flórez

A Valladolid, Entrepobles ha organitzat un curs amb el títol de Mama Yacu, la defensa de l'aigua, sobre «extractivisme i lluites de les dones en defensa del territori». Quan a la SEMINCI de 2015 es projectà el documental *Hija de la laguna*, de Tito Cabellos, pensarem que aquesta obra podia ser l'element articulador del curs i així ho prepararem. El curs constà de dues xerrades, una taula rodona, un taller de teatre i la projecció de *Hija de la laguna*. Estem encantats amb la decisió presa.

La primera xerrada fou a càrrec de Yayo Herrero, directora de la FUHEM i activista a Ecologistes en Acció, amb el títol d'Ecofeminismes per un món sostenible. Començà establint una tesi: «la cultura ha declarat la guerra a la vida». Definí l'ecofeminisme com un diàleg entre l'ecologisme i el femi-

o identifica treball amb col·locació, de manera que, si una majordoma, per exemple, es casa amb el seu amo, desapareix en l'estadística del PIB, encara que continuï fent exactament les mateixes tasques. «Producció i col·locació han declarat la guerra a la vida». I la Yayo concloué amb la neces-

nisme; i diferencià dos tipus principals de feminisme, un essencialista, que es defineix com una opció pròpia de les dones, que en prenyar-se i parir, s'entronquen a la naturalesa; i un altre constructivista, que assigna al patriarcat la decisió de conduir les dones cap a la cura de les persones i de la vida, on neix aquest diàleg entre humanitat i naturalesa. La Yayo demostrava com, encara que no ens agradi, les persones som interdependents, necessitem les unes les cures de les altres al llarg de la vida, i ecodependents, en formar part de la vida natural i córrer la seva mateixa sort. La cultura, en canvi ha deslligat a la naturalesa i a les persones de la reproducció de la vida. Així, l'economia només concedeix valor a allò que té preu, espai on no entren les cures imprescindibles per viure.

sitat de construir una hegemonia cultural, que ens condueixi a una hegemonia política, capaç de posar la vida al centre d'interès, que respecti els límits de la naturalesa i que assegurí les necessitats bàsiques. En la fase de deteriorament actual, això ens exigirà trobar el camí del decreixement.

La segona xerrada fou a càrrec d'Eduardo Gudinas, investigador del Centre Llatinoamericà d'Ecologia Social, i parlà sobre Alternatives a l'extractivisme. Començà amb una definició d'extractivisme, un conte modern amb una història llunyana, que s'entén com l'explotació en gran volum amb destí a l'exportació dels béns naturals. Aquesta història llunyana, que s'inicia a la colònia acaba, per ara, en el fracking. La xerrada insistí, principalment, en els «ves-

Ens va fer veure gràficament la relació directa entre l'ocupació extractiva i la generalització dels conflictes i de les lluites, on les dones tenen una actuació destacada. També cridà la nostra atenció a la responsabilitat que ens correspon com a consumidors d'aquests béns naturals escassos que s'extreuen

saments» de l'extractivisme, és a dir, els seus efectes ambientals, territorials, sobre la justícia i el dret, culturals. Ens va fer veure la fragmentació dels territoris, que deriven de les concessions mineres o les «al·legalitats» mitjançant empreses interposades, que acaben en violències i la deslegitimació dels Drets Humans, culminant en la corrupció generalitzada. El «vessament» acaba afectant els propis conceptes de naturalesa o democràcia, que perden el seu significat. Gudinas conclou dient que hem d'acostumar-nos a sentir-pensar per sortir d'aquesta ensarrogada cultural.

La projecció de *Hija de la laguna*, que fou la tercera activitat, omplí la sala de projeccions universitària i reblí d'emotivitat les persones assistents, gràcies a la paraula càlida de la Nélida Ayay, protagonista del documental. La gent va agrair molt la seva defensa calmada de l'aigua com dret humà, el seu relat senzill de les lluites i la seva comunicació sincera de respecte a Mama Yacu i a la Pachamama. Podem sintetitzar el seu missatge a la frase del cap Seattle, que repetí per deixar-la clara: «La terra no ens pertany, nosaltres pertanyem a la terra».

La quarta activitat fou un taller de teatre, organitzat per La Huella Teatre Crític. Es tractà d'animar a la participació entorn a la lluita de les dones per la defensa de la terra. Es pretenia generar empatia per conèixer millor i facilitar la solidaritat amb els pobles en les seves lluites en defensa de la terra. El taller fou divertit, encara que participà menys gent de l'habitual, entre altres coses perquè restringirem l'accés, com exigia el format previst.

Tancarem el curs amb la taula rodona, en què participaren la Sara López d'ISF, l'Elvira Cámara d'EeA, i l'Àlex Guillamón d'EP. La Sara López ressaltà l'escassetat de l'aigua i el seu mal repartiment. Encara que des de l'any 2010 s'incorporà als drets humans, la realització pràctica del dret és lluny d'assolir-se i es destacable la marginació de les dones en la gestió de l'ús de l'aigua, malgrat ser elles qui s'encarreguen d'abastir les llars. L'Elvira Cámara parlà del fracking, que situà a la lògica global de l'extractivisme, que busca garantir el model energètic vigent. Encara que la seva explotació inicial fou quasi clandestina, la lluita de l'ecologisme i el fet de tenir-ho a les portes de casa feu que aviat es prengué consciència del seu perill. Ens manca que aquesta consciència arribi fins al final i, si no volem fracking o els extractivismes variats dels quals encara no coneixem ni el nom, hem de comprendre que cal canviar el model energètic. L'Àlex Guillamón parlà de les lluites que envolten l'extractivisme especialment a Amèrica Llatina. Destacà la desigualtat extrema i el poder de les corporacions, de manera que hem passat de la vigència dels drets humans a la vigència dels drets dels tractats de lliure comerç, que sí són executables gràcies a les legislacions d'eficàcia universal que han aconseguit introduir. Ens va fer veure gràficament la relació directa entre l'ocupació extractiva i la generalització dels conflictes i de les lluites, on les dones tenen una actuació destacada. També cridà la nostra atenció a la responsabilitat que ens correspon com a consumidors d'aquests béns naturals escassos que s'extreuen. ■

Dones a les 'maras'

Rocío Pérez Domenech

L'arribada de la pau a El Salvador l'any 1992 es produí amb els Acords de Pau de Chapultepec. Aquests acords buscaven una estabilitat econòmica nova acordada amb el FMI i els Estats Units a partir de la liberalització de l'economia salvadorenca. Tanmateix, aquests acords no oferiren garanties contra la pobresa, la marginalitat i la desigualtat que patia gran part de la població. La situació de pau no acabà amb la violència, la pobresa ni l'exclusió.

*La pobresa,
la violència
estructural o
la marginació
poden ser causes
que afecten tant
els homes com
les dones en el
moment d'entrar
a les maras*

A principi dels anys 90 augmentà el moviment *pandiller* salvadorenc que s'havia consolidat a l'inici de la guerra, quan diversos grups de joves que havien emigrat als Estats Units foren deportats novament a El Salvador. La major organització comportà la disputa de dues grans *maras*, la Mara Salvatrucha (MS) i la Pandilla 18, per territoris o «clikas» al país. Aquests esdeveniments suposaren un augment de la violència de carrer a El Salvador, accentuada per les actuacions policials dirigides pels governs del partit ARENA; tanmateix, l'auge de les *maras* comportà també la creació, per a moltes persones en situació de marginalitat, d'un espai de seguretat i xarxa afectiva dins del seu propi país. En una entrevista, l'Hugo, de la MS, afirmava des de la presó:

«La família que jo vaig poder trobar fou als seus braços, ells em donaren la calor que jo necessitava, el suport que jo necessitava en els moments més difícils.»

En aquest article parlarem sobre la necessitat de moltes dones salvadorenques de refugiar-se en els espais que proporcionen les *maras* atesa la violència que han viscut i viuen diàriament a El Salvador, ja sigui en l'àmbit privat i de carrer com per part d'organismes policials i governamentals.

A El Salvador, les dones formen part d'un dels sectors més vulnerables. El país ha estat titllat com un dels més perillosos del món: des de gener fins al juliol de l'any passat, s'han reportat 200 feminicidis, encara que només 35 han estat oficialment reconeguts.

La situació d'inseguretat i de violència que viuen les dones salvadorenques provoca que, en moltes ocasions, busquin refugi a les *maras*. En una entrevista amb La Vanguardia, la Lucía Pérez, participant de la MS, reconeixia:

«Jo tenia 11 anys. Vivia amb la meua mare i el seu home. Aquest bevia molt i era violent. La meua mare passava tot el dia fora, jo em quedava a la casa amb aquest

home que em feia molt de mal, gairebé mai hi havia què menjar, i un dia vaig començar a passar més temps al carrer en sortir de l'escola. Deambulava pel meu barri, fins que veia baixar la meua mare de l'autobús [...]». A l'informe d'Interpeace «Violentes i violentades», es destaquen els factors que provoquen l'entrada de persones a les *maras*:

«[...] Destaquen la pobresa extrema, la violència sexual, el maltractament infantil, la deserció escolar, la desocupació, l'accés fàcil a les armes i a les drogues i, en tots els casos, créixer en un entorn de violència i a barris on existeixen *pandilles*.»

La pobresa, la violència estructural o la marginació poden ser causes que afecten tant els homes com les dones en el moment d'entrar a les *maras*. Tanmateix, la violència les sacseja a elles de manera més intensa en tractar-se d'un entorn masculista. D'altra banda, altres motius pels quals les dones poden endinsar-se a les *maras* són el sortir de famílies on el pare exerceix violència, per emparellar-se amb algun *marero* o per sentir-se segura davant possibles violacions als carrers.

Si la situació de les dones a El Salvador no és senzilla, les maneres com s'integren a les *maras* tampoc no ho són. Inicialment, les dones *pandilleres* havien de suportar ser violades per diversos o per tots els membres d'una *pandilla* mentre que els homes havien d'aguantar cops de diversos *pandillers* durant alguns segons. Avui dia, les dones poden elegir entre ser violades o colpejades. La majoria elegeix la segona opció: per moltes d'elles, assumir els cops suposa una forma d'imposar respecte i de demostrar que són tan fortes com els homes.

«Les dones prefereixen la pallissa perquè els sembla més digne i perquè d'aquesta manera el grup les respecta més. És una manera de demostrar honor, força i valentia, reproduint un model masculí que es

d'importància cabdal pel grup [...], quan una noia opta per la via sexual d'ingrés no es presa seriosament pel grup, la resta de membres dubta de la seva lleialtat i, en general, no aconsegueix integrar-se plenament a la *pandilla*. [...] són desprestigiades, desvalorades i, en ocasions, utilitzades com a "carnada" davant l'enemic o pels mateixos membres del grup. També són rebutjades per les altres dones que sí que ingressen mitjançant una pallissa.» [Extret de violentes i violentades.]

Que la violació suposi un mètode d'entrada per les dones a les *pandilles* suposa una manera de domini i control sobre els cossos de les dones per part dels homes *pandillers*, que també, a partir de l'aparellament, exerceixen mecanismes de control i absorció de les dones a les *maras*.

La presència de dones a les *pandilles* és molt menor que la dels homes, i l'estructura *pandillera* és una rèplica patriarcal, més violenta, del sistema masclista fora de les *maras*. Al document «Segons a l'aire», de la Universitat Simeón Cañas i l'Institut Universitari d'Opinió Pública, s'analitzen els fenòmens lligats a les *maras* i assenyalen que la seva estructura patriarcal es fa ressò de la societat «macro» salvadorenca:

«És un grup d'homes, configurat per homes, pensat per homes i dissenyat per homes, en què les dones són minoria quantitativa, i on no existeixen raons per creure [...] que es troben exempts de reproduir, a nivell micro (grup) tots els estereotips, prejudicis, desnivells i desigualtats entre homes i dones que prevalen a la societat salvadorenca patriarcal en què es troben immersos. De fet, el masclisme de la *pandilla* és una rèplica, en versió micro, de l'extens patriarcat salvadorenc.»

Moltes dones *pandilleres* s'han integrat a les *maras* per aparellar-se amb algun *marero* o ha acabat amb algú un cop hi ha entrat. La manera en què s'estableix el mecanisme de propietat per part dels *mareros*, sobre tot dels líders, converteix les dones en objectes posseïts per un *marero*:

«En poc temps l'home ja se sent amo de si mateix. En paella són diferents, no els importa si tenen fills, no tenen pietat per ningú. Ells sempre diuen: si em deixes, et mato, perquè si no ets per mi, no seràs d'un altre, però ells tenen més dones» (Blanca, *expandillera*, MS, a l'informe «Violentes i violentades»).

Les dones també viuen situacions d'abusos, violència i assetjament dins del seu entorn

penitenciari. A les presons, les *mareres* són extorsionades i abusades constantment per carcellers i funcionaris, com és el cas de l'Alma, *expandillera* a la veïna Guatemala, que explica al documental de RTVE que «com a dona [...] em podien tocar, em podien grapejar, podien fer moltes coses amb mi».

A la violència masclista s'afegeix també la situació d'insalubritat i superpoblació que viuen moltes presons de dones a El Salvador:

«Hi ha molt poc espai. Hi ha molts llits però les habitacions són petites... hi ha molta superpoblació.»

«La situació de la salut és dolenta perquè no ens donen medicaments [...] quasi no ens donen aigua. Cau l'aigua cada dissabte, diumenge, dilluns... el dimarts la treuen, i som força gent» (*Mareras* residents al centre penitenciari de Sensuntepeque).

En aquesta presó es troben dones d'una sola *pandilla*, ja que en moltes ocasions és necessari dividir els centres per grups per evitar baralles entre diferents *pandilles*. En altres casos, en canvi, les dones d'una *pandilla* que entren a la presó poden acabar en un centre ocupat per *mareras* rivals, això pot suposar un perill greu per elles. L'any 2011, la Prensa Gráfica Noticias cobrí el cas d'una baralla en una presó de dones a El Salvador on residien més de 900 dones. En la batussa, generada per l'entrada d'una *pandilla* enemiga, hagué prop d'una vintena de dones ferides. Una familiar d'una de les víctimes testimoniava:

«Anaven a matar-les. No les volien allà dintre. Aquest ha estat el motiu per qual ha passat això. Nosaltres li diguérem a la senyora que les portava cap aquí que no les hi dugués [...] i ella digué que no perquè el jutge les volia allà.» ■

La manera en què s'estableix el mecanisme de propietat per part dels mareros, sobre tot dels líders, converteix les dones en objectes posseïts per un marero

On trobar-nos:

DOMICILI SOCIAL: Av. Meridiana 32, ent. 2a (esc. B) · 08018 Barcelona
T. 93 268 33 66 · F. 93 268 49 13 · www.entrepobles.org · info@entrepobles.org

ANDALUSIA

- ep.andalucia@entrepobles.org
- <http://entrepoblesandalucia.wordpress.com>
- Colectivo Diamantino García
C. Pozo 12 · 41657 Los Corrales

ASTÚRIES

- ep.asturies@entrepobles.org

CASTELLA-LA MANXA

- ep.castillalamancha@entrepobles.org

CASTELLA I LLEÓ

- ep.zamora@entrepobles.org
- ep.burgos@entrepobles.org
- ep.valladolid@entrepobles.org
- <http://entrepoblesburgos.wordpress.com>
- <http://entrepobleszamora.wordpress.com>
- <http://entrepoblesvalladolid.wordpress.com>

CATALUNYA

- penedes@entrepobles.org
<http://entrepoblespenedes.wordpress.com>
- <http://entrepoblesbarcelona.wordpress.com>
- C. August 21, entl. 1a · 43003 Tarragona
- C. Raiers 13 · 25500 La Pobla de Segur (Lleida)
- Av. Meridiana 32, ent. 2ª (esc. B)
08018 Barcelona

COMUNITAT DE MADRID

- ep.madrid@entrepobles.org

EUSKAL HERRIA

- herriarte@gmail.com

ILLES BALEARS

- C. Carme, 6 · 07701 Maó (Menorca)
- entrepoblesmallorca@yahoo.es

LA RIOJA

- Apdo. 1.327 · 26080 Logroño

PAÍS VALENCIÀ

- alacant@entrepobles.org
- <http://entrepoblesalacant.wordpress.com>
- <http://entrepoblesvalencia.wordpress.com>
- entrepobles.valencia@gmail.com
- C. Sant Isidre 9 · 03803 Alcoi
- C. Venezuela 1 · 03610 Petrer
- Paratge Sant Josep. C. Pipa 7
12600 Vall d'Uixó (Castelló)

REGIÓ DE MURCIA

- marcuba3@gmail.com

SEGUEIX-NOS A FACEBOOK I TWITTER:

www.facebook.com/Entrepbs
www.facebook.com/entrepobles.valladolid
www.facebook.com/EntrepoblesPaisValencia
www.facebook.com/pages/EntrePobles-Camp-de-Tarragona/671304729635435
www.facebook.com/pages/EntrePobles-Mallorca/684751931634597
www.facebook.com/EntrepoblesMadrid
[@entrepobles](https://twitter.com/entrepobles)
[@EntrePobles_Tgn](https://twitter.com/EntrePobles_Tgn)
[@EntrepoblesV](https://twitter.com/EntrepoblesV)

Aportacions econòmiques

Banc Popular (0075) Oficina (0128) Núm. c.c. (83-0600501829) • Via Laietana 33 · 08003 Barcelona

Entrepobles - BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sol·licitud d'ingrés com a soci/sòcia

Nom i cognoms

NIF*

Data de naixement

Adreça

C.P. Població

Telèfon Professió

Correu electrònic

Quota anual 73 € ó €

Si tens dificultats econòmiques posa't en contacte per flexibilitzar la teva aportació.

Entrepobles recomana fixar-la en el 0,7% del salari.

Ordre de pagament per a l'entitat bancària

Banc / Caixa

NÚMERO DE COMPTE - IBAN									
IBAN	ENTITAT	SUCURSAL	D.C.	NÚM DE COMPTE					

Sol·licito que fins nou avís, carreguin al meu compte o llibreta els rebuts que periòdicament els presentarà a nom meu **Entrepobles**

Nom i cognoms

Adreça

C.P. Població

Firma

*NIF imprescindible per a desgravament en l'IRPF.

Avis legal: De conformitat amb el que estableix la llei orgànica 15/1999, de 13 de Desembre, de protecció de dades de caràcter personal, i la Llei 34/2002, d'11 de juliol, de serveis de la societat de la informació i de comerç electrònic, l'Associació Entrepobles/Entrepobles/Entrepobos/Herriarte garanteix la confidencialitat i seguretat en el tractament de les dades de caràcter personal, necessaris per poder formalitzar la inscripció com a soci/a. Es pot exercir el dret d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició mitjançant un correu electrònic a la bústia info@entrepobles.org o per mitjà d'un escrit a: Associació Entrepobles - Av. Meridiana 32, ent. 2ª (esc. B), 08018 Barcelona.